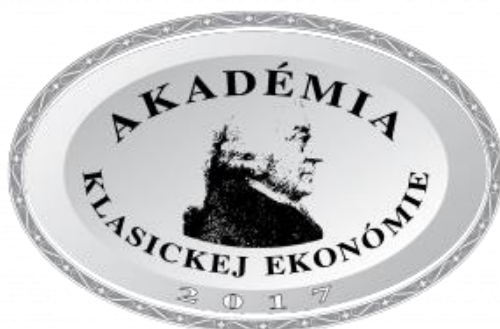

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2019

Sľúbili sme si pravdu vravieť len

Úvod

Na úvod sa chcem ospravedlniť za parafrázu peknej piesne, ktorú spieval Jaro Filip pred dvadsiť rokmi v novembri 1989. Ozaj ako to bolo? „sľúbili sme si lásku, sľúbili sme si pravdu vravieť len“. Vedúce osobnosti novembrových udalostí v roku 1989 formulovali túžbu po spoločenských zmenách bez akejkoľvek formy násilia. Aj v súčasnej dennej tlači boli znovu uverejnené dobové fotografie z námestia SNP v Bratislave. Nikomu vtedy neprekážali transparenty nad hlavami demonštrantov „Chceme demokratický socializmus“. Zo zrušenia vedúcej úlohy KSC garantovanej vtedajšou ústavou a zrovnoprávnenia rôznych foriem vlastníctva však postupne vyplynula potreba transformácie celého centrálne riadeného národného hospodárstva na trhovú ekonomiku.

Odborní výskumní pracovníci v ekonomických ústavoch (ako napr. Valter Komárek, Václav Klaus, Hvezdoň Kočtúch a ďalší) síce už dávnejšie opatrne poukazovali na centrálné plánovanie hospodárstva ČSFR ako na príčinu a rozhodujúci zdroj zaostávania životnej úrovne oproti krajinám, kde panovalo trhové hospodárenie. No tlač a verejné informačné prostriedky kontrolované a ovládané štátom nemohli otvorene povedať, že vytúžený blahobyt budovaním „rozvinutej socialistickej spoločnosti“ nie je možné dosiahnuť.

Trochu histórie z môjho pohľadu

Dvadsať storočie nebolo ľahkým obdobím dejín ľudstva. Civilizácie (národy), ktoré disponovali dovtedy nevídanými výdobytkami technického pokroku zažili tvrdé lekcie osudu. Dvadsať jeden rok bol všeobecne uznávaný vek plnoletosti. No za dvadsať jeden rok medzi prvou a druhou svetovou vojnou z Európy a s ňou z celej západnej civilizácie vyrástol čudný dospelák, akosi ľudsky nedozretý. Jeho duša bola deformovaná následkami vojnového utrpenia, ktoré vytrvalo pripomínalo množstvo vojnových invalidov, a skutočnými aj vymyslenými Vesailskými krivdami. V Nemecku bol do pozície démona pasovaný odveký nepriateľ: Francúzi a Briti. Zabudnutá bola nemecká túžba násilím zmeniť pomery sveta a jeho usporiadanie. Aj víťazi zabudli na dnes nepochopiteľné provojnové nadšenie vo vlastných radoch. Na začiatku Veľkej vojny rovnako ako tesne pred ňou si všetci naivne predstavovali hladké a rýchle víťazstvo s utrpením, ktoré bude znášať len „náš“ nepriateľ. Výsledky technického pokroku v zbrojnom priemysle verejnosť poznala len z oslavnej propagandy platenej tými, ktorí mali zo zbrojenia prospech. Ľudia, ba ani výrobcovia zbraní nepoznali utrpenie, ktoré masové nasadenie delostrelectva, chemické zbrane a letectvo prinesú všetkým aj im samotným alebo ich priateľom či známym. (Mimochodom jedným z prvých osobností, ktorý pochopil a popísal krutosť vojnového vraždenia bol veľikán slovenskej i svetovej poézie Pavol Orságh Hviezdoslav vo svojich Krvavých sonetoch. Napísal ich v čase, keď mnohí nemeckí, francúzski, anglickí aj ruskí literáti ešte stále burcovali svoje národy do boja vo vojne, ktorú považovali za svoje posvätné poslanie. Myslím si, že toto jeho prvenstvo sa u nás málo zdôrazňuje a dostáva sa mu zaň málo uznania. A pri tom by mohlo byť jedným z legitímnych zdrojov našej národnej hrdosti.)

Dvadsaťjeden rok medzi dvoma svetovými vojnami

Dnes, s odstupom času, je ľahké stotožniť sa s konštatovaním, že výsledok Veľkej vojny výrazne ovplyvnil, a aj ju skrátil, vstup Spojených štátov amerických. Ich čerstvé, kvalitne vyzbrojené a dobre zásobené vojská naklonili miskú váh na stranu víťazov. Nikoho neprekvapilo, že ako odmenu za úlohu, ktorú zohrali, získali USA post svetového hegemóna.

Na druhej strane medzi porazenými ťarchu reparácií nieslo najmä Nemecko. Rakúsko-Uhorsko bolo potrestané zánikom. Na jeho troskách vznikli nové štáty, medzi nimi aj Československo, ktoré sa stalo, na vtedajšie pomery, a treba priznať, že zásluhou jeho českej časti, vyspelou demokraciou s prosperujúcou trhovou ekonomikou. Osmanská ríša bola potrestaná faktickým zánikom sultanátu, ktorý zavŕšila séria prehratých vojen s Gréckom, z ktorých rezultoval vznik Tureckej republiky, na prekvapenie mnohých demokratického a pomerne prísne sekulárneho štátu.

Nemecko neuneslo príliš tvrdé reparácie. Tie vyvolali faktický štátny bankrot, ktorý bol prenesený na obyvateľstvo prostredníctvom hyperinflácie. Zdá sa, že práve bieda spôsobená touto hyperinfláciou znásobila pocit krivdy z Versaillskej mierovej zmluvy. Ak prirovnám dvadsať jeden rokov medzi dvoma vojnami k veku dospelosti človeka, potom Nemecká republika prežila v dvadsiatych rokoch dvadsiateho storočia ťažké detstvo a následne búrlivú pubertu. Ukázalo sa, že tak ako zúfalí jednotlivci robia zúfale činy aj celé ťažko skúšané národy robia zúfale rozhodnutia. Ak vznik a rozmach NSDAP v Nemecku prirovnám k búrlivej puberte, potom úplné prevzatie moci touto otvorene šovinistickou národne socialistickou stranou môžem prirovnať k síce dospelej, no duševne postihnutej osobe trpiacej Nerovým syndrómom.

Dvadsaťjeden rokov opojenia životom v mieri

Ja, ako povestný romantik s naivným videním sveta, hodnotím dvadsať jeden rokov po druhej svetovej vojne ako obdobie opojenia zo života v mieri. Domnievam sa, že ľudia ako celok už boli poučení skúsenosťami z vojnových útrap aj z nedotiahnutého, a preto neúspešného, pokusu o vybudovanie nového svetového poriadku v medzivojnovom období, ktorý nedokázal zabrániť vypuknutiu najničivejšej vojny v dejinách ľudstva. Víťazi boli síce znovu odškodnení vojnovými reparáciami, no porazeným bola ponúknutá pomocná ruka pri obnove bombardovaním a pozemnými bojmi zničených miest aj priemyslu a dopravnej infraštruktúry. Marshalov plán bol síce založený najmä na nízko úročených pôžičkách, teda zarobil na nich poskytovateľ, ktorým bol svetový ekonomický hegemon Spojené štáty americké, no dbalo sa aj na to, aby tieto pôžičky boli smerované do rentabilných a zmysluplných projektov. Usilie vytvoriť mier podpoprujúce usporiadanie sveta, alebo aspoň Európy, v ktorej vypukli tie najničivejšie vojnové požiare, viedlo v jej západnej časti k zmluvnému zakotveniu hospodárskej spolupráce odvekých nepriateľov. Nádej, že dobré obchody urobia dobrých susedov, partnerov a nakoniec snád' aj priateľov viedla k založeniu postupne Európskeho združenia uhlia a ocele, Európskeho hospodárskeho spoločenstva a táto postupnosť bola zavŕšená vznikom Európskej únie. Práve EÚ splnila očakávania a stala sa základom pre najdlhšie obdobie v dvadsiatom storočí bez vojny na starom kontinente. Roky 1945 až 1966 (dvadsaťjeden rokov po druhej svetovej vojne) využila západná civilizácia na dosiahnutie svojej dospelosti. Podarilo sa jej naplno demonštrovať výhody aplikácie klasických ekonomických teórií do praxe. Znižovali ochranu vnútorného trhu jednotlivých štátov všetkým, čo nás len napadne:

- odbúraním colných bariér – voľný pohyb tovaru a služieb, kapitálu a ľudí v rámci Európskej únie
- Svetová hospodárska organizácia WHO dohliada na dodržiavanie zmluvne dohodnutých pravidiel medzinárodného obchodu aj mimo EÚ
- zjednodušenie administratívnych nepríjemností spojených so začiatkami podnikania
- znižovanie úlohy štátu vo vnútornom i zahraničnom obchode

To viedlo k výraznému rastu ponuky cenovo dostupného spotrebného tovaru aj potravín, a to nielen základných, ale aj pôžitkárskeho, ktoré boli donedávna považované za luxusné.

K tomu pridajme, že spolu s uvedenými ekonomickými opatreniami sa podarilo sféru vplyvu mocnej zbrojárskej loby vytlačiť z územia obývaného západnou civilizáciou do teritórií vzdialených, mimo zorného poľa verejnosti. Boli to predovšetkým Kórea, Alžírsko a Vietnam, kde informácie v reálnom čase a nakoniec aj priame televízne reportáže a prenosy tým najbrutálnejším spôsobom zbúrali posledné romantické predstavy o vojne, ktoré hrozili mladej nastupujúcej generácii jednoducho preto, že vojnu na vlastnej koži nezažila.

Podarilo sa tiež úspešne preniesť rivalitu dvoch hlavných spoločensko – ekonomických systémov na pole pretekov v dobývaní kozmu. Tu úspechy mali deklarovať vyspelosť techniky a výhody usmerňovania a regulácie priemyslu respektíve jeho priameho riadenia centrálnymi orgánmi štátu. Domnievam sa, že centrálnych plánovačov vo východnej časti nášho svetadielu ani vo sne nenapadlo, že západné štáty dokážu v krátkom čase sústrediť také obrovské množstvo finančných prostriedkov a výskumných i výrobných kapacít, aké boli potrebné na cesty do vesmíru. O ich ekonomickej návratnosti vtedy zrejme ešte nikto ani len nespíval. Samozrejme vynaložené prostriedky „chýbali“ v iných oblastiach spoločenského života. Preto ani tieto preteky nepovažujem za bezbolestné, no utrpenie zo strát v tomto ideologickom súperení fyzicky nebolelo. V konečnom dôsledku však tieto straty pomohli urýchliť jasné preukázanie dopadov ekonomických modelov riadenia spoločnosti, trhové vs centrálné riadené, na životnú úroveň obyvateľstva jednotlivých štátov a ich zoskupení. Život v bezpečí a v mieri umožnil ľuďom utriediť si myšlienky, porozhliadnuť sa stanoviť si priority pri plnení svojich túžob. Práve blahobyť sa stal vysnívaným životným krédom.

Ak to podčiarknem a spočítam dvadsaťjeden rok od porážky fašizmu jasne ukázalo, že rast životnej úrovne obyvateľstva priemyselne vyspelých krajín nielen že nepotrebuje centrálné riadenie celej spoločnosti vrátane jej hospodárskeho života, ale pokyny z riadiaceho ústredia štátu, fázovo posunuté oproti realite, dosiahnutiu vysnívaného blahobytu proste bránia. Toto poznanie spôsobilo sklamanie teoretikov centrálného plánovania ekonomického života spoločnosti a vyvolalo zdesenie v radoch riadiacej nomenklatúry štátov východnej časti európskeho kontinentu. Počas rokov strávených v rôznych funkciách riadiaceho aparátu sa im podarilo v jednotlivých socialistických štátoch vytvoriť kasty vyvolených. Preniknúť do ich radov bolo pomaly nemožné. Preto boli odhodlaní svoje pozície brániť.

Dvadsaťjeden rokov studenej vojny

Niekedy na prelome šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov minulého storočia začala životná úroveň obyvateľov západných krajín rýchlo stúpať a vzdŕaľovať sa úrovni, v ktorej žili obyvatelia východného hospodárskeho zoskupenia. Pamätám si ako sme s rodičmi strávili dovolenky v rokoch 1968 a 1969 v Juhoslávii. Dokonca sme nazreli na tri dni do Talianska, do Terstu a do Benátok. To už som bol pubertiak, tak som aj mojimi detskými očami videl, že tí Taliani sú usmíati spokojní ľudia, ktorí sa tešia z návštevy cudzincov. Ako každý chalan aj ja som porovnával otcovo auto s tými, ktoré parkovali v tom „našom“ autokempingu v Novigrade na Istrii. Podľa môjho vtedajšieho úsudku boli naša škodovka a chrobáky od Volkswagenu porovnateľné. Videl som, že tí západní Nemci si žijú lepšie ako my, no rozdiel mi nepripadal priepastný.

Žil som v Československu, preto si zo známych dôvodov dovoľím vyznačiť za začiatok vyostreného ekonomického súperenia kapitalizmu a socializmu, keď obe strany napínali svaly v úsilí prekonať svojho soka, rok 1968. Toto súperenie skončilo v 1989 priznaním porážky celého východného bloku i všetkých jednotlivých štátov s centrálnym riadeným hospodárstvom. Na základe tejto úvahy si dovoľím označiť roky 1968 až 1989 ako tretiu dvadsaťjeden ročnicu našich dejín minulého storočia. Myslím si, že naša spoločnosť dosiahla skutočnú dospelosť keď si dokázala nielen uvedomiť, ale aj verejne priznať v prvých slobodných voľbách, že systém centrálného riadenia zlyhal a my neveríme, že nás privedie

k blahobytu, po ktorom sme túžili rovnako ako Európania na západ od zbozenej železnej opony.

Hrdosť na naše povestné strojárstvo zmizla v momente, keď vo Volkswagene začali vyrábať prvé golfy, a nová škodovka bola v nedohľadne. Našu vlasť fakticky okupovali sovietske vojská, no netreli sme biedu. Mali sme slušnú zdravotnú starostlivosť a očividne vyššiu životnú úroveň ako naši rodičia. Len ten prírastok bol akýsi malý. S otvorenými ústami sme počúvali starých Záhorákov, ako rozprávajú, že v roku 1946 k nim chodili Rakúšania s prosbou, či si nemôžu privyrobiť. Brali akúkoľvek brigádu, najradšej za naturálie, veď naše koruny u nich akosi neplatili. O tridsaťpäť rokov neskôr sme si robili žarty, že ak chceme dovidieť na úroveň, na ktorej si žijú tí istí Rakúšania, musíme si z roka na rok kupovať silnejšie d'alekohľady. Oficiálna štátna propaganda nás krmila mýtami o západných nepriateľoch a štátnu hranicu chránili ozbrojení vojaci za podpory čoraz účinnejších technických prostriedkov. Tí však nebránili vstupu žiadnych brigádnikov zo západu, ktorí by si chceli u nás chceli privyrobiť. Ich úlohou bolo zabrániť, aby si naši občania mohli privyrobiť na brigádach na západnej strane hranice. Veď čo keby sa tam pozreli všetci a na vlastné oči by videli ako sa tam žije, aký tovar je bežne dostupný v obchodoch za ceny, ktoré si bežní pracujúci môžu dovoliť.

Postupimské dohody o rozdelení sféry vplyvu medzi Churchillom a Stalinom vraj boli uzatvorené na štyridsať rokov. Vojna v Afganistane vyčerpala chabé zdroje hegemoná socialistického spoločenstva. Až v dnešnej slovenskej tlači si po tridsiatich rokoch môžeme prečítať, že v Sovietskom Zväze v roku 1988 štrajkovali baníci nespokojní so zásobovaním základnými potravinami potrebnými na prežitie ich rodín. Až zúfalá potreba pomoci zo strany západných nepriateľov donútila najvyššieho sovietskeho vodcu verejne vysloviť otázku „či socializmus náhodou nie je to, čo už vybudovali vo Švédsku a v Rakúsku“. A nielen to, súhlasil so zbúraním Berlínskeho múru napriek nespokojnosti politikov východného Nemecka. Vládnci predstavitelia všetkých krajín socialistického bloku stratili podporu cudzej armády. Vlastní občania im postupne vystavovali účet za výsledky ich hospodárenia, za to, že životná úroveň v nimi riadených krajinách d'aleko zaostala za životnou rovňou západných štátov. Nie, nechcem znižovať zásluhy disidentov, ani znevažovať utrpenie odporcov totalitných režimov. Chcem len poukázať na to, že mlčiaca väčšina sa jasne vyslovila za zmenu centrálne plánovaného ekonomického života spoločnosti na trhové hospodárstvo.

Budovanie trhového hospodárstva

V prvých slobodných voľbách v našej vlasti v roku 1990 presvedčivo vyhrali politické strany s programom prebudovania hospodárenia štátu na trhové. Nikde na svete taká zmena zatiaľ nebola úspešne ukončená. Ani u nás nikto síce nevedel, ako zmeniť systém centrálného riadenia hospodárstva na systém trhovej samoregulácie, no jednoducho ako národ sme sa tam chceli dostať. Dokonca aj za cenu dočasného zníženia životnej úrovne (uťahovania opaskov). Veď sme si sľúbili lásku a pravdu vravieť len, tak to chvíľu vydržíme.

Nuž a ako to dopadlo? Po tridsiatich rokoch si trúfam povedať, že dobre. Aj keď neviem, či „dobre“ na stupnici od jedna do päť. Ako absolvent kurzu Akadémie klasickej ekonómie viem, že pre prosperitu trhu je kľúčové slobodné rozhodovanie jednotlivcov na základe rozptýlených informácií (ktoré sa objektívne nikdy nemôžu včas dostať do riadiaceho centra komunistického spoločenstva). Z tejto definície si podčiarknem kľúčové slová „na základe informácií“ a dovoľm si dodať, na základe pravdivých informácií. Ak tieto informácie pravdivé nie sú, jednotlivci majú smolu. Za svoje rozhodnutia nesú plnú zodpovednosť, napriek tomu, že sa rozhodli na základe nesprávnych informácií. Smolou je nesplnenie očakávaných vysnívaných cieľov, stagnácia, pokles alebo pomalší rast ich životnej úrovne.

Výsledkom je frustrácia , nespokojnosť alebo prinajmenšom pachuť v ústach pri každej zmienke o pracovnej a spoločenskej stránke ich života. Dôsledkom môžu byť volebné preferencie, ktoré by ich bez takejto negatívnej skúsenosti nikdy nenapadli.

Živnostníci a drobní podnikatelia sú v trhovom prostredí najslabšími hráčmi. Nedosahujú taký obrat, nezamestnávajú toľko voličov ani neplatia také dane ako veľké firmy a korporácie. No vo vyspelých štátoch ich býva veľa a svojimi kolektívnymi výsledkami výrazne ovplyvňujú hospodárenie celej spoločnosti a hlavne vytvárajú spoločenskú atmosféru, ktorú nedokážu zvrátiť ani bulvárne noviny. V športe je nemysliteľné, aby futbalistom cez polčasovú prestávku rozдали korčule s tým, že v druhom polčase budú hrať hokej. Prečo potom naši poslanci môžu zmeniť napríklad daňové zákony z roka na rok? Keby sa pri tých zmenách aspoň zaujímali o zahraničné skúsenosti, neboli by potrebné také časté zmeny a doplnenia trebárs v zákone o dani z pridanej hodnoty. S falošnými vratkami DPH sa predsa tradičné trhové ekonomiky a ich daňové úrady v minulosti určite stretli a ich skúsenosti by zaiste pristihli krídla aj našim podvodníkom. Alebo obdivuhodná dôslednosť daňových úradov pri vymáhaní daňových nedoplatkov aj od živnostníkov a malých podnikov preukázateľne postihnutých druhotnou platobnou neschopnosťou. Že majú jednoduchú možnosť obrany? Stačí zložiť firmu? (aj tak sú to zväčša spoločnosti s ručením obmedzeným). To je síce pravda, no zložením firmy zanikne veriteľ a pôvodný dlžník už nemusí platiť. Že takto môžu bohatnúť nepoctiví špekulanti, ktorí takto deformujú pravidlá trhu, to naši zákonodarcovia ani po rokoch mnohých zlých skúseností neriešia, možno ich to zatiaľ ani nenapadlo. Skutočnou perlou je zákon o reštrukturalizácii. Jeho aktuálne znenie už neumožňuje také bohapusté okrádanie drobných podnikateľov ako jeho verzia platná do roku 2015. Vtedy ma kauza Váhostavu tak vytočila (aj vďaka mojim vlastným zlým skúsenostiam s neplatičmi), že rozbúrené emócie ma nútili vnášať túto tému do všetkých mojich rozhovorov aj tých rodinných. Do dnes som vďačný mojim deťom za to, že mi poradili, aby som sa tej psychickej ťažoby zbavil tým, že svoje názory napíšem na papier . Vznikol tak fejtón, ktorý sa páčil každému, kto bol ochotný si ho prečítať. No všetci sa zhodli v tom, že chápu prečo mi ho nechcú uverejniť v žiadnych novinách, veď už len ten názov (dnes ten blog už nie je taký aktuálny ako v čase napísania, no pre pobavenie ho prikladám).

Paradoxne si však dovoľm polemizovať s názormi uznávaných klasikov rakúskej ekonomickej školy o progresívnom zdaňovaní výnosov ako agresii proti slobodnému ľudskému konaniu. Samozrejme súhlasím, že podniky, ktoré majú pre svoju činnosť rovnaké podmienky by mali platiť rovnakú daň. Uvediem však ako príklad zateplovanie budov v Bratislave. Výrobcovia zateplovacích systémov, ktoré stavebné firmy montovali, zaviedli množstevné rabaty až do výšky 50% ceny deklarovanej v nimi vydaných cenníkoch. Malo to logiku , veľkí odberatelia im šetrili distribučné náklady. Základný rabat pre začínajúcu stavebnú firmu na prvej ucelenej zákazke (napríklad pre jeden stredne veľký panelák) bol 20%. Sadzby rabatov zverejnené nikde neboli, poskytnutý rabat bol vždy výsledkom konkrétneho obchodného rokovania s povereným predajcom. Nepripomína Vám to preteky horských nosičov kde všetci začínajú s rovnakým nákladom (napríklad 80 kg), no na trati sú kontrolné stanovištia a na každom môže pretekár odložiť 5 alebo 10 kg nákladu? Myslím, že elitnú skupinku by sme ľahšie vytvorili nedokázali. Najmä ak sa hromadný štart nekoná, každý nosič vyrazí , keď sa mu podarí doraziť na štart (veď každý prechádza sitom rokovania s inými odberateľmi – vlastníkmi bytov v konkrétnom paneláku). Nikto z účastníkov tejto súťaže žiadny zákon neporušil, všetci úprimne sledovali svoje záujmy. No predsa podnikali v nerovnakých podmienkach. Iste môžeme povedať , že k podnikaniu patrí aj šťastie a o výsledkoch nerozhodujú len šikovnosť a pracovné nasadenie . No predsa nezdá sa Vám, že pokusenie pýtať v takomto prípade nerovnakú daň je pochopiteľné? Nie je predsa len možné chápať v tomto prípade nerovnakú daň ako snahu o nápravu deformácie nerovnakých podmienok podnikania? Aj keď vznikli prirodzenou cestou bez zásahov štátu?

Pravdivé informácie sú kľúčové pre správne fungovanie trhovej samoregulácie. A myslím si, že aj vo všetkých ostatných sférach nášho života. Som vo veku , keď sa ma bezprostredne dotýkajú informácie o demografickej kríze a neudržateľnosti súčasného dôchodkového systému. Počul som, že už vyplácané starobné dôchodky budú pravdepodobne o niekoľko rokov krátené z dôvodu nedostatku zdrojov (nebude dosť prispievateľov do systému). Vyzerá to logicky, zrejme nám neostane iné ako sa zmieriť s faktami. No predsa zvedavosť ma nútila pozrieť sa na stránku sociálnej poisťovne. Je tam uvedený údaj koľko miliónov eur poisťovňa vyberie na starobné poistenie. Je tam tiež údaj o počte vyplácaných starobných dôchodkov. Kalkulačka mi hovorí, že stovky miliónov eur ročne odídu na miesto , o ktorom (opakujem oficiálna) stránka našej Sociálnej poisťovne zaryto mlčí. Ako je to teda s neudržiteľnosťou nášho dôchodkového systému? Naozaj si nemyslím, že zhruba 400 miliónov € ročne niekto zdefrauduje. To by si určite niekto zodpovedný už všimol. No ako môžem dôverovať verejnej inštitúcii , ktorá má síce zákonnú povinnosť poskytovať verejnosti informácie, keď uvedené štatistiky sú neúplné? Alebo nepravdivé?

Záver

Cieľom mojej eseje bolo poukázať na význam myšlienok predstaviteľov liberálnej ekonomickej školy pre Európu i celý svet v priebehu celého dvadsiateho storočia. A zdôrazniť význam a úlohu pravdivých informácií pre Slovensko v súčasnosti. Veď na základe informácií sa všetci rozhodujeme. A len na základe pravdivých a úplných informácií , sa dokážeme rozhodovať správne t.j. v prospech každého jednotlivca, a tým aj na úžitok celého Slovenska . Dúfam, že ak sa mi aj tento cieľ nepodarilo dosiahnuť, som aspoň na správnej ceste.

Literatúra

Jesús Huerta de Soto : Socializmus, ekonomická kalkulácia a podnikanie kapitalizme.

Kurz AKE 2019 : referáty (Peter Gonda), koreferáty (Lukáš Krivošík)